

מיכתבים

לו אחד הבכירים הוא הומורסכטואל) מייד מזו עיקים את מכונת-האמת. זאת פגיעה קיצונית בצניעות הפרט וזאת גם חוצפה תהומית ומה שמדהים אותי כל פעם מחדש, שטרם נמצא מוזמן כזה למכונת-האמת שישב כפי שצריך: מכונת-אמת? אביך שילך למכונת-אמת? אלי ביגמן, ירושלים

גם אתה. ברוטוס

על איזכור רמזים מיניים («תשקיף», העולם הזה 23.11.88) בשבוע שבו העיתונות הכתובה הנתנה להבי ליש ידיעות שעסקו, בצורה ברוטלית ממש, בענייני-ימי — מן המטורף שתלש את שק אשכיו של יריב בעל כלב, דרך הפרוזה שביקשה לגבות אתנו כפול מגבר גרליאבר ועד להודעה החשובה איתנו קופת-חולים שהיא מנפקת גלולות המבטיחות זיקפה של ארבע שעות, ציפיתי למצוא, לפחות בין דפי העולם הזה, מיטתור ממתקפת הגסויות האלה.

אבל, לא: מדור חשקיף מצא משום מה לנכון לרווח על ניבול-פה בישיבה של ועד-עובדים מסויים: כאשר חברה בוועד שאלה מדוע הנשים דפוקות — בשכרן, היתה הכוונה — ענה איהו חבר חסר-דגישות: «מפני שהן נהנות מכך».

גם אתה, ברוטוס? אלה שטיין, רמת-גן

שכל של גוי

על התלבטויותיהם של כמרים קא-תוליים בימי-הביניים («הנדון», העור-לם הזה 23.11.88).

לא יעזור כלום. הגויים באמת מטומטמים. אם זה מה שהטריד את הכמרים שלהם בימי-הביניים, כמה מלאכים יכולים לרקוד על ראשה של סיכה. זה לא רק מראה שהגויים עוסקים בשטויות, אלא גם מראה שאין להם שכל. לו היה להם שכל, שכל יהודי, היו שואלים כמה מלאכים יכולים לעמוד על ראשה של סיכה. כי כאשר המלאכים רוקדים על ראשה של סיכה התשובה המכסימלית היא שניים: מלאך אחד המחזיק במלאך השני, כל האחרים היו נופלים מראש הסיכה בעיקבות ההרעדה של הרוקדים.

אלי בריהודה, חלאביב

אמור לי מה שמך

על שמו של תינוק טרי («דון אמת», «יומן אישי», העולם הזה 23.11.88).

מן העולם הזה אני מצפה לדיווח עובדתי מוצק ולא לסברות-כרס. ייתכן מאוד שלאותו זוג ישראלי החי בווינגטון יש מניעים הרבה יותר ענייניים למתן השם לתינוק הטרי שלהם. מדוע לייחס להם כוונות ירידה סופיות והשתקעות בניכר כסיבה למתן שם, הפולחן כב יכול לסיבה האמריקאית? אולי הם דווקא נתנו לבן את השם אטום זכר לנטיית ליבם המיפלגתית, למערך, שסימנו בבחירות הוא, כידוע, אטום? עובדה ששם האב נשן זה בוודאי ניתן לו על ידי אביו (סבו של התינוק אטום) מן התקופה בה קראו ברחובות. אמור כן לוקן? (יודי בן-גוריון). מאיר קמיר, רחובות

פרשת איזמיר

על יהודי יוון בתקופת השואה.

אני היסטוריון של יהודי יוון ואני מחפש חומר על המאמצים של גורמים תורכיים להציל פלי-טים יהודיים מיוון בזמן השואה. לפני שלוש שנים (העולם הזה 14.8.85) כתב קורא בשם דויד שורץ מתליאביב, במיכתב למי ערכת, על «פרשת איזמיר» (הברחת יהודים מא תונה לאיזמיר בספינות-דייג יווניות).

הייתי רוצה ליצור קשר עם קורא זה בהקדם. יצחק כרם, ירושלים

כתובת הקורא כרם: ירושלים, תלמי, רחוב שלום יהודה 10/8, טלפון: 02-710937.

כתובת המערכת

קוראים המבקשים לתבוע למערכת העולם הזה מתבקשים לדייק בכתובת המערכת: רחוב גורדון 3, תליאביב, מיקוד — 63458. בשעת הצורך ניתן גם לסנות במי-לפון — 232262 (03) בפקסימיליה — 245242-3-972. מנוי 2009, ובטלסקס — RMYM IL 341667.

(המשך מעמוד 3)

בת. הוא נוסע במכונית בשבת והוא רואה טל-וויזיה בשבת, אולי מפני שלא כתוב במפורש בשום מקום בתורה שאסור לנסוע במכונית בשבת ושאסור לצפות בטלוויזיה בשבת. אבל להדליק אש בשבת?

הרי אורי לא יכול להתחמק מצו מפורש (שמות ל"ה): «לא תבעירו אש בכל מושבותיכם ביום השבת».

אמנם אורי יכול לטעון שאין יהודי אחד בעולם המקיים את כל תרי"ג מצוות התורה ועובדה שאפילו משה רבנו לא הצליח לקיים את כולן (למשל, אלה התלויות בארץ, שאליה משה לא הגיע כלל). אבל שמירת-שבת זוהי לא סתם עוד אחת מהמצוות, אלא אחת מהחשובות ביותר: גלעד כהן, רמת-גן

קול חרד וחרדה

על פן נוסף של הבחירות הראשונות בארץ-ישראל («מיכתבים», העולם הזה 30.11.88).

הופעתה המוצלחת של רשימה ז' (בלתי-מימי-לגתיים) בבחירות לאסיפת-הנבחרים באפריל 1920 לא היתה הפן המעניין היחיד של אותן בחי-רות.

כבר אז היו בעיות עם החרדים. הם לא הסכימו שנשותיהן יופיעו בקלפי ומאידך הם לא רצו לוד-תר על קולותיהן.

המוצא שנמצא הראה כבר אז, כי החרדים יוד-עים לגבות את שלהם: נקבע, כי מכיוון שהנשים החרדיות לא יצביעו, יצביעו בעליהן במקומן, ות-היה להם זכות של הצבעה כפולה, אחת עבור עצמם ואחת עבור בתויהם.

יפה לוריא, ירושלים

חדשות מן החזית (3)

עוד על ראשית-גיבות שלח לי סיוון קטע משעשע, כנראה הרגל הוויכוח על «מיהו יהודי» ו-«מיהו יהודיה».

הנה דבריו: שלוש נשים ביד הלשון: הראשונה היא רות, ששמרה על מעמדה הרם בזכות נשיותה. גוילת רוח היא מגילת-היהוסף של דויד הר-מלך. לפיה היה דויד בן נכדה של רות המואבייה מנישואיה עם בועז.

לכאורה יש כאן פסול, שכן התורה אוסרת בפירוש: «לא יבוא עמוני ומאבי בקהל ה'... עד עולם, על דבר אשר לא קידמו אתכם כלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים, ואשר שכר עליך (בלק, מלך מואב) את בילעם בך-בעור... לקללך» (דברים י"ז).

חז"ל עסקו בשאלה זו, ובהאבתם הרבה לדויד המלך ע"ה ביקשו ללמד סניגוריה על נישואין אלה ודרשו (ביבמות ע"ז עמ' ב') שהאיסור חל על «עמוני ולא עמונית, מאבי ולא מאובית».

השנייה — בתי-יפתח — יכלה להינצל ממות אילו טענה...

לפי שו"פנים פרק י"א נדר יפתח בפחותו נדר לה: «אם נתן יתן את בני-עמו בירי, יהיה ה' יצא אשר יצא מרלתי ביתי... העליתיהו לעולה». רצה הגורל ובתו החירה יצאה לקראתו. בתופים ובמתולות" ויפתח, בוודאי למניגת לבו, קיים את נדרו.

האם באמת זה היה נדרו? לרענתו, כ-3200 שנה לאתר-מעשה, יכלה בתי-יפתח להינצל ממות (ובוודאי שאביה גם הוא היה שמת עלי-כך) אילו טענה שאביה הכריז «היוצא אשר ייצא» (ולא «היוצאת אשר תצא») העליתיהו לעולה. היא «יוצאת», ועל כן היא פטורה.

השלישית היא המשוררת אלישבע (1949-1068), שהפסידה טיול בעיר העתיקה בירושלים עם סופר גדול. במיכתב אינטימי של ש"י עגנון לאשתו, שנשלח מירושלים ב-1925 (אסטרליין יקירת', כתבי ענון, עמ' 109) נאמר:

בליל שבת הלכתי לנשף אשר עשו לכבוד אלישבע, גיורת מרוסיה שכתבת שירים עבריים. ביום הראשון בבוקר בא אצלי בעלה, לבקש אתי בשמה לטייל איתה בעיר העתיקה, אבל יצא אשר לפני-צהריים אני עובד, לא מילאתי את רצונם. ואהבתם את הור' כתיב, ולא את הניורח.

שוקי ילין, פתח-תיקוה

תנובה מתבקשת

על השימוש במכונת-האמת («מי», הפיץ את השמועה?», «תשקיף», העולם הזה 9.11.88).

אופנה חדשה באה למדינה. ברגע שנופל הד-שד הקל ביותר על קבוצת אנשים, בכל נושא שהוא (כמו בירידה שפורסמה בהעולם הזה, כאי-

זיכרון) הוא תעמולתי ומגמתי, ויש להיפטר ממנו בימינו.

הערה נוספת של סיוון: עניין אחר הוא רבקותכם בתעתיק בס של האות א. כידוע לכל — וכך גם קבעה האקדמיה ללשון — א בימינו הוא קס: ניקסון, אקספרס, מקסיקו, מקסימום, טאקסי, סקס, מיקסר. גם פקס בעיקרו מיוסר על יוונית. ההאחות של כמה כותבים בארכיון מוציאה, מפני שאין אנתו יודעים איך ביטאו את המילה הזאת. לפי חוקי הדיקרוק, כ' בשווא מבוטאת כ' לא-דגושה. מלבד זאת יש גם אלקסנדרה בתלמוד, בק'.

גם אתה, וגם קצת הארץ. נהדרים לפעמים שלא לתעתק X בק'. למה ככה... אבן-שושן במהדורות האחרונה שניה במילון את כל הכס' לקס'.

הגר והגיורת

בתוספת למיכתבו שלח לי סיוון קטע משעשע, כנראה הרגל הוויכוח על «מיהו יהודי» ו-«מיהו יהודיה».

הנה דבריו: שלוש נשים ביד הלשון: הראשונה היא רות, ששמרה על מעמדה הרם בזכות נשיותה.

גוילת רוח היא מגילת-היהוסף של דויד הר-מלך. לפיה היה דויד בן נכדה של רות המואבייה מנישואיה עם בועז.

לכאורה יש כאן פסול, שכן התורה אוסרת בפירוש: «לא יבוא עמוני ומאבי בקהל ה'... עד עולם, על דבר אשר לא קידמו אתכם כלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים, ואשר שכר עליך (בלק, מלך מואב) את בילעם בך-בעור... לקללך» (דברים י"ז).

חז"ל עסקו בשאלה זו, ובהאבתם הרבה לדויד המלך ע"ה ביקשו ללמד סניגוריה על נישואין אלה ודרשו (ביבמות ע"ז עמ' ב') שהאיסור חל על «עמוני ולא עמונית, מאבי ולא מאובית».

השנייה — בתי-יפתח — יכלה להינצל ממות אילו טענה...

לפי שו"פנים פרק י"א נדר יפתח בפחותו נדר לה: «אם נתן יתן את בני-עמו בירי, יהיה ה' יצא אשר יצא מרלתי ביתי... העליתיהו לעולה». רצה הגורל ובתו החירה יצאה לקראתו. בתופים ובמתולות" ויפתח, בוודאי למניגת לבו, קיים את נדרו.

האם באמת זה היה נדרו? לרענתו, כ-3200 שנה לאתר-מעשה, יכלה בתי-יפתח להינצל ממות (ובוודאי שאביה גם הוא היה שמת עלי-כך) אילו טענה שאביה הכריז «היוצא אשר ייצא» (ולא «היוצאת אשר תצא») העליתיהו לעולה. היא «יוצאת», ועל כן היא פטורה.

השלישית היא המשוררת אלישבע (1949-1068), שהפסידה טיול בעיר העתיקה בירושלים עם סופר גדול. במיכתב אינטימי של ש"י עגנון לאשתו, שנשלח מירושלים ב-1925 (אסטרליין יקירת', כתבי ענון, עמ' 109) נאמר:

בליל שבת הלכתי לנשף אשר עשו לכבוד אלישבע, גיורת מרוסיה שכתבת שירים עבריים. ביום הראשון בבוקר בא אצלי בעלה, לבקש אתי בשמה לטייל איתה בעיר העתיקה, אבל יצא אשר לפני-צהריים אני עובד, לא מילאתי את רצונם. ואהבתם את הור' כתיב, ולא את הניורח.

שוקי ילין, פתח-תיקוה

קניא י'ן? תמיד הקדשנו כשכוננו זה תשומת-לב רבה לשפה.

השפה היא מכשיר-העבודה של העיתונאי, חר-מרהגלם של התיקשורת. כאשר הקמנו את המע-רכת הנוכחית של העולם הזה, לפני יותר מ-38 שנים, ידענו שעלינו ליצור שפה עברית-עיתו-נאית חדשה, כדי לממש את התפיסה העיתונאית שלנו.

לפני כמה שבועות, במסיבה קטנה של ידידים, דיברו כמה עיתונאים על השפה של העולם הזה. שעליה התחנכו מנעיר יריב. אמנת רנקר, שי-סיפר כי התחיל לקרוא את העולם הזה בירד-שלים באמצע שנות-העשרה שלו, הגירר את שפת העולם הזה כ-שפה שררית ורוח. כמה מה-אחרים חזרו על כך.

והיו הגדרה טובה. רצינו ליצור שפה פשו-טה, עניינית, מדויקת. שפה מדויקת פירושה

שפה תיקנית, כי לא יתכן דיוק כאשר אין משמעות קבועה למילים. דחינו את השימוש בסלאנג, אלא במיקרים שהזדמן חייב זאת (ציטוט דברים מפי דוברי-סלאנג, או כתבליץ לשפתו של בעל מזרז אישי). העיקר הוא שהקורא יוכל לקרוא את הדברים בשטף, מבלי להיעצר, מבלי לתמוה על משמעות הדברים.

אנחנו עדיין רבקים בכללים אלה. ויהום השפה בכמה ממלי-התיקשורת, העוסקים בורות לשונית במעטה של חברה-מנינות, אינו נראה לנו כלל.

כלומר, ישו

משום-כך אנחנו שמחים תמיד לקבל הע-רות מדי קוראים שהם ידעו בענייני-לשון, הגורמים לנו לחשוב מחדש על נושאים לשוניים השנויים במחלוקת.

כזה מיכתבו של הד"ר ראובן העולם הזה. באחרונה, ובו כמה השגות על שפת העולם הזה. «נראה שגם אתה, בעורך, לא קיבלת שלום-כותבים בו — לומר ולא לאמר. לאמר הוא הכי-תיב החסר של האמור התנ"כי, ולזה ודאי אינך מתכוון. תסלח לי על שאני מפנה אותך פשוט למילון אבן-שושן (הגרדול), ארבעה או שמונה תישעה חלקים), ערך לומר. כידוע, גם המילה כנור מורכבת מכ' + לומר».

מקובל. אנחנו מקפידים עכשיו על הכתיב לומר. לא כן לגבי ההערה הנאה.

עניין שני הוא ישו, שמו של ישו הנוצרי זה אלפיים שנה בתלמוד ובכל הספרות העברית. יש ספרים מונומנטליים, כגון ישו הנוצרי של יוסף קלוזנר, וכן בכל ספרי ההיסטוריה העברית. מוסף שבכל האנציקלופדיה העברית שמו של ישו כתוב ישו. היחיד שכתב ישונו הוא סלקיסטוס, בתרגום העברי של הברית החדשה. מטעמים מסייגניים, כמוזן, באנציקלופדיה העברית הגדולה של סט-רה יש עשרות עמודים תחת הכותרת ישו. קלוזנר, ליבוביץ ושאר חוקרים מובהקים לא פחדו ש-יקראו ישו, כשם שאתה מסכים».

מצטער. איני יכול לקבל זאת. הסיבה היחידה לאיתו השם ישו בכל הדורות היתה השינאה העזה לאבי הנצרות. הוא היה יהודי מנצרת, ושמו היה ישוע. האיות ישו (ראשית-גיבות י"מח שמו

סיוון